

Protokoll fört vid pleniföredragning

Regeringskansliet

Enheten för rättsliga och internationella frågor, Rk1a

Närvarande

KS - CG - MP - NF - TA - MN - WV

Frånvarande

Justerat

Omedelbart

Ordförande

L a n t r å d

Katrin Sjögren

Föredragande

Minister

Nina Fellman

Protokollförare

Jurist

Emilia Larson

.....
Ärende/Dnr/Exp.

.....
Beslut

Nr 12

Utlåtande över förslag till Statsrådets beslut om Finlands
strategi för Östersjön

ÅLR 2017/4415

531 Rk1a

Landskapsregeringen beslöt tillstålla utrikesministeriet ett utlåtande i
enlighet med **bilaga 1, Rk1a17P10.**

Utrikesministeriet
kirjaamo.um@formin.fi
vuokko.ranki@formin.fi

Hänvisning

Utlåtandebegäran 29.6.2017

Kontaktperson

Emilia Larson

Ärende

**UTLÅTANDE ÖVER FÖRSLAG TILL
STATSRÅDETS BESLUT OM FINLANDS
STRATEGI FÖR ÖSTERSJÖN**

Utrikesministeriet har begärt utlåtande över ett förslag till statsrådets beslut om Finlands strategi för Östersjön. Förslagets målsättning är att fastställa Finlands ambitioner avseende Östersjöns utveckling under den närmaste framtiden internationellt, i EU-politiken, i det regionala samarbetet samt i Finlands egen politik och egna åtgärder. I strategin presenteras åtgärder för framtiden samt politiska initiativ och prioriteringar. Förslaget är en uppdatering av redogörelsen Östersjöns utmaningar och Östersjöpolitiken som Finlands regering våren 2009 lämnade till riksdagen.

Landskapsregeringen välkomnar att Finland tar fram ett strategidokument för Östersjön som förtydligar rikets ambitioner och anger ramen för Östersjöns utveckling. Inledningsvis kan konstateras att strategin omfattar områden som landskapet Åland har lagstiftningsbehörighet för. Strategin blir därför direkt tillämplig i landskapet endast till de delar som hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Landskapsregeringen har på grund av tiden för översättning av dokumentet till svenska haft kortare tid för utlåtanden än övriga remissinstanser. Det är olyckligt att Åland inte har involverats i detta arbete i ett tidigare skede, eftersom östersjöfrågor och östersjösamarbete är av synnerligt intresse för Åland.

Hållbar blå tillväxt och blå bioekonomi

Strategin innehåller målsättningar för *hållbar blå tillväxt* (blue growth) och *blå bioekonomi* med vilket avses en ekonomisk tillväxt som utnyttjar hav, insjöar och deras naturresurser och som är förenlig med hållbar utveckling.

I förslaget betonas att god miljöstatus är en förutsättning för blå tillväxt och för hållbar användning av havet och dess naturresurser. Enligt förslaget kan användningen anses vara hållbar när den inte försämrar den marina miljöns status eller hotar livskraften i den marina naturen och när den marina miljöns status har klassificerats som god.

Landskapsregeringen välkomnar att betydelsen av god status i den marina

miljön och en livskraftig havsnatur betonas i förslaget. Detta förutsätter att utsläpp av skadliga substanser minskas och att överutnyttjande eller överexploatering inte sker. Detta är i linje med de målsättningar som återfinns i landskapsregeringens regeringsprogram och i Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland. Landskapsregeringen stöder därför formuleringarna i förslaget och betonar betydelsen av att behålla dessa formuleringar som en grundpelare i strategin.

Även landskapsregeringen anser att det är av vikt att de *havsområdesplaner* som utarbetas uppfyller kriterierna för hållbar utveckling. I strategin föreslås att olika behov kan sammanjämkas i planeringsprocessen och på så sätt hitta synergifördelar, främja blå tillväxt samt förbättra havsmiljön och naturens status.

Vidare anges att det till utgången av 2021 ska utarbetas havsområdesplaner för Finland som ska främja hållbar utveckling och tillväxt hos havets olika användningsformer samt uppnående av en god havsmiljöstatus. Aktivt samarbete med Östersjö- och EU-länderna ska samordna havsområdesplanerna och säkerställa informationsutbytet.

Därvid är det viktigt att planerna samordnas dels med övriga planer som tas fram nationellt för kust- och havsområden, till exempel förvaltningsplaner och åtgärdsprogram för kustvatten och marina vatten enligt EU-direktiv, liksom med de planer och målsättningar som tas fram genom internationellt samarbetet, till exempel HELCOM:s handlingsprogram för skydd av Östersjön.

Landskapsregeringen betonar även att Åland och riket utgör två olika förvaltningsområden gällande till exempel planering och skydd av den marina miljön och det är därför av vikt att inom landet samordna havsområdesplanerna.

Avseende *den marina kompetensen* kan det åländska sjöfartsklustret med särskild tyngd inom rederiområdet lyftas fram även i en nationell och internationell kontext.

I tillägg till de särskilda styrkorna inom Finlands marina/maritima industri angående *stärkande av den maritima industrins konkurrenskraft* kan kompletteringar göras för ledarskap och affärskunnande inom rederiverksamhet och navigation i isförhållanden.

Föregångare inom bio- och cirkulärekonomi

Strategin innehåller i denna del målsättningar för *återvinning av näringsämnen, kontrollerade materialkretslopp, plast och nedskräpning av havet, skadliga ämnen samt förnybar energi*.

I hållbarhetshänseende välkomnas strategin. Det är ett fortsatt positivt arbete sett utifrån det som görs inom ramen för hållbarhetsarbetet i Nordiska ministerrådet och kommissionen för hållbar utveckling i Finland.

På området för förnybar energi kan nämnas att landskapsregeringen har utarbetat en klimat- och energistrategi. Utformningen har skett parallellt med hållbarhetsarbetet som genomförs för hela Åland där även företag och tredje sektorn medverkar. Klimat- och energistrategin ger en överblick av nuläget och visar på lämpliga områden för utveckling där de lokala förutsättningarna kan nyttjas. Ramverket utgörs av bland annat EU:s långsiktiga målsättningar gällande klimat- och energiåtgärder. En av dessa är att minska utsläppen av klimatpåverkande växthusgaser där bland annat koldioxidutsläppen ska minskas med 40 % till 2030 jämfört med 1990-års nivå. Från planen utformas stödsystem där det mest effektivt kan bidra till att öka andelen förnyelsebar energiproduktion.

Redan idag och under kommande år stöder landskapsregeringen småskaliga

vind- och solanläggningar, styr- och reglersystem för el och uppvärmning i flerbostadshus. Under 2017 infördes stöd till infrastruktur för laddning av elfordon. Befintlig vindkraft tilldelas produktionsstöd tom. 2022. Ytterligare finns förslag till energistöd för kommuner gällande användning av biobränsle för uppvärmning samt förslag om att skapa en resurs för att ge objektiv rådgivning till privatpersoner gällande energifrågor.

Åland är med anledning av sitt centrala läge lämpligt att använda som testområde för olika projekt som rör exempelvis förnybar energi och flexibla energisystem. Projektet som utförs idag syftar till att bygga vidare på det kompetenshöjande klustersamarbetet inom det åländska näringslivet och särskilt mellan IKT, Telecom, energiproduktion och energidistribution. Avseende förnybar energi och flexibla energisystem är nätverksaktiviteterna viktiga för att Åland, i samarbete med finsk teknologiindustri och forskningsenheter, ska fortsätta utvecklas som potentiellt testområde.

Särskild tonvikt läggs nu på möjligheter att introducera smarta teknologier på Åland för lagring av energi med hjälp av så kallad dubbelriktad laddning (bidirectional charging). Nya teknologier introduceras på marknaden som snabbar på införandet av distribuerad energiproduktion och möjlig energilagring ute i förbrukarledet. Det krävs smarthet i automationslösningar som minskar antalet elavbrott och nätstörningar.

Ett sammanlänkat Finland

Strategin innehåller målsättningar för *logistik och kommunikation* samt *smarta energinät*.

Landskapsregeringen uppskattar därutöver särskilt de ståndpunkter som strategin innehåller avseende *dataförbindelser* och *försörjningsberedskap*. För Ålands del är det särskilt angeläget att lyfta upp sjöfartens utmaningar och potential. Landskapsregeringen har i detta hänseende inte något ytterligare att tillägga.

Östersjön ett säkert hav

Ur perspektivet ett säkert hav innehåller strategin målsättningar avseende säkerhet och myndighetssamarbete.

I förslaget anges ett *koncept för övergripande säkerhet* vilket är ett nationellt godkänt koncept för beredskapssamverkan i syfte att trygga de vitala funktionerna i samhället. Republikens presidents förordning om skötseln i landskapet Åland av förberedande uppgifter för undantagsförhållanden (FFS 900/2000) stadgar att de förberedande förvaltningsuppgifter och uppgifter av annat slag som ankommer på rikets myndigheter inom befolkningsskyddet, försörjningsberedskapen och den allmänna beredskapen inför undantagsförhållanden ska skötas gemensamt av rikets och landskapets myndigheter. För de uppgifter som avses finns en samrådsdelegation för beredskapsärenden. På Åland sköts dessa uppgifter i enlighet med de riktlinjer som gäller i riket.

Då det gäller *säkerhet till sjöss och i luften* betonar landskapsregeringen vikten av att Ålands neutraliserade och demilitariserade status, i enlighet med de internationella förpliktelser som Finland förbundit sig till ska respekteras. Det kan därför finnas anledning att i strategin uppmärksamma Ålands demilitariserade status. Den säkerhetspolitiska situationen i Östersjön är i dag förändrad med en ökad säkerhetspolitisk oro jämfört med några år tillbaka i tiden även om det säkerhetspolitiska läget i Östersjön bedöms vara stabilt. Ålands demilitarisering och neutralisering är mot bakgrund av den rådande säkerhetspolitiska situationen i allra högsta grad relevant.

När det gäller säkerheten till sjöss kan konstateras att risken för storolyckor i Ålands närhet är hög med beaktande av att godstransportleden i nord-sydlig riktning och passagerartransportleden i ost-västlig riktning korsas i området. Landskapsregeringen ser fram emot en utveckling av samarbete och beredskapen gällande storolyckor både nationellt och internationellt.

Avseende målsättningarna för ett *effektivt myndighetssamarbete* kan nämnas att försvarsministeriet under hösten 2014 tillsatte en utredning som slutfördes i april 2015. Syftet med utredningen var bland annat att kartlägga i vilka situationer handräckning av försvarsmakten till landskapsmyndigheter kan bli aktuell därför att försvarsmakten är den enda myndigheten som har den kunskap/utrustning som krävs för uppdraget. Av utredningen framgår bl.a. att

- För tillräcklig beredskap vid eventuella olyckor och andra civila krissituationer som sker på Åland krävs det en utredning som är gemensam för statsrådet och som är mer omfattande än den utredning som gjorts
- Det råder olika uppfattningar om i hurdana myndighetssituationer och i vilken mån de internationella fördrag som garanterar Ålands särställning tillåter försvarsmaktens närvaro på Åland. I rikets lagberedning har inte heller alltid beaktats Ålands särställning och de krav den ställer på myndigheternas verksamhet i synnerhet när det är frågan om försvarsmaktens myndighetsstödsuppgifter.
- Det är viktigt att Ålands särställning tas upp vid lagberedningen och att det bedöms vilka konsekvenser den lagstiftning som bereds har för Åland.

Av utredningen framgår även att antalet handräckningsuppdrag från försvarsmakten till Åland i praktiken är cirka två till fem fall per år. Uppdragen har rört identifiering och röjning av misstänkta militära sprängladdningar, oljebekämpning samt handräckning till gränsbevakningsväsendet rörande underhållet av övervakningssystem som kräver teknisk specialkunskap.

Landskapsregeringen anser att det är positivt att läget har kartlagts i och med utredningen och anser att arbetet med att klargöra de frågor som kvarstår måste fortgå i samarbete mellan landskapsregeringen och berörda myndigheter i riket.

Innovationer och konkurrenskraft

Strategin innehåller målsättningar för *nätverk för små och medelstora företag och företagsacceleratorer*. Den finländska beskrivningen av verksamhetsförutsättningarna och målsättningarna för det framtida arbetet i syfte att främja näringarna, sysselsättningen och en regional balans sammanfaller i stort sett med landskapsregeringens ambitioner. Den maritima industrin, primärnäringarna samt små och medelstora företag uppkommer i och med ökad digitalisering och högre kompetens.

I *forsknings- och utbildningshänseende* anser landskapsregeringen att strategin är särskilt positiv till de delar där behovet av verktyg för att främja innovationsverksamheten för utvecklande av Clean Tech-program har lyfts fram. Samarbetet mellan universitet och högskolor i Östersjöregionen avseende forskning och utveckling inom grön teknologi är avgörande för att tillgängliggöra den samlade kunskap som finns inom området. I gruppen av de med vars hjälp teknologin kan spridas är näringslivet den viktigaste aktören. Den tillämpade forskningen genererar ofta ny ämnesöverskridande forskning. Spetskompetens inom till exempel miljöteknik är efterfrågat inom alla områden, världen över.

Landskapsregeringen uppskattar därutöver särskilt strategins ståndpunkter

avseende *digitalisering*.

Samarbete och påverkan

Strategin innehåller målsättningar avseende *Östersjöregionen som en stark global påverkare och föregångare och som en aktiv aktör i EU, EUSBSR och finansiering* samt avseende *samarbete för landskap, städer och frivilligorganisationer*.

Strategin innehåller även målsättningar för *samarbetskanaler (CBSS, Nordliga dimensionen, HELCOM)*. Det konstateras att samarbetet mellan Östersjöns kuststater är i en central ställning när det fattas beslut om mål och åtgärder för skyddet. För Finland är HELCOM, i vilket Östersjöns EU-stater, EU och Ryssland är parter, det viktigaste mellanstatliga samarbetsforumet för skydd, förvaltning och hållbar användning av den marina miljön. Det konstateras att tack vare HELCOM är Östersjön det enda marina området i världen som har ett internationellt avtalat tak för utsläpp av näringsbelastning och ett mellan staterna fördelat minskningsmål. Landskapsregeringen välkomnar att man i strategin lyfter fram HELCOM:s betydelse som samarbetsorgan i Östersjöregionen.

Landskapsregeringen anser vidare att det särskilda förhållande som föreligger mellan riket och det autonoma landskapet kan vara värt att uppmärksamma i strategin. I det hänseendet kan även uppmärksammas att en mer harmoniserad lagstiftning, särskilt på miljöområdet, skulle främja Östersjösamarbetet.

L a n t r å d

Katrin Sjögren

Minister

Nina Fellman